

těle. Nedomnívám se však, že by občanský zákoník tímto ustanovením uváděl, že i odpadní produkty jsou částí lidského těla.¹⁹ Uvádí se tím pouze rozšíření pravidel upravující nakládání s částmi lidského těla i na další produkty vznikající v lidském těle. Nelze se ztotožnit s opačným závěrem, že stolice je částí lidského těla, neboť vzniká z potravy přijímané, proto se nestává jeho součástí, pouze je organismem zpracovávána díky biochemickým procesům. Určité látky obsažené v potravě lidské tělo zpracuje a využije ke své tělesné činnosti, velkou část však vyloučí jako nestravitelné zbytky, přičemž tato část není dotčena biochemickými procesy²⁰.

K tomuto se obdobně vyjadřuje i komentář k občanskému zákoníku²¹, který uvádí aplikovatelnost pravidel i na to, co má původ v lidském těle s tím, že není důvodu, proč by měl být odlišně chápán právní režim odňatých částí lidského těla v užším smyslu oproti jiným součástem organismu, popř. tomu, co z těla vychází přirozenou cestou. Při nakládání s tímto biologickým materiálem má člověk právo se k tomu vyjádřit.²² Proto v případě poskytnutí biologického materiálu ke zdravotnickým, výzkumným nebo vědeckým účelům (veškeré tyto důvody přicházejí v úvahu při transplantaci stolice) je třeba, aby k tomuto použití dal člověk souhlas. K použití odňaté²³ části těla člověka k účelu svou povahou neobvyklému se vyžaduje jeho výslovný souhlas vždy – domnívám se, že by se jednalo o jiné použití, než je tomu u transplantace stolice, navíc občanský zákoník již předpokládá použití pro zdravotnické, výzkumné nebo vědecké účely.

Komentář k občanskému zákoníku²⁴ nabádá k určité pružnosti při aplikaci zmíněných pravidel s ohledem na specifickou povahu jednotlivého případu, a to s respektem jak k autonomii vůle dotčeného člověka, tak k potřebě ochrany veřejného zdraví a pořádku a v souladu s dobrými mravy. Dodejme, že části lidského těla nejsou občanským zákoníkem obecně považovány za věc v právním smyslu²⁵. Věcí v právním smyslu tak není člověk, ani jeho mrtvé tělo, či části lidského těla. Člověk má právní osobnost od narození až do smrti, po smrti se již za osobu nepovažuje. Z tohoto důvodu zákonodárce upravil režim postavení lidského těla po smrti člověka, kdy zanikla jeho osobnost²⁶.

Výše uvedenou tezi, že části lidského těla nejsou považovány za věc v právním smyslu, prolamuje úprava v občanském zákoníku²⁷. Jedná-li se o vlasy nebo podobné části lidského těla, které lze bezbolestně odejmout bez znečlivění a které se přirozenou cestou obnovují; ty lze přenechat jinému i za odměnu a hledí se na ně jako na věc movitou. Občanský zákoník výslovně zmiňuje vlasy, důvodová zpráva k občanskému zákoníku²⁸ hovoří i o nehtech či moči. Lze se proto domnívat, že požadované znaky by splňovala i stolice. Vycházíme-li z teze, že se na stolici hledí jako na movitou věc, může být na rozdíl od jiných částí lidského těla obchodovatelná. I pokud bychom nepřijali tezi o stolici jako movité věci a byla by vyloučena její obchodovatelnost, dárci by bylo možné kompenzovat náklady a nepohodlí, které je spojeno s odběrem tohoto biologického materiálu²⁹.

Právní předpisy aplikovatelné na problematiku nakládání se stolicí

Při právní analýze, které právní předpisy by bylo možné posoudit a dovést jejich případnou aplikovatelnost a které se věnují i problematice jejího využití pro zdravotnické, výzkumné či vědecké účely, mohou přicházet v úvahu následující.

Pro potřeby tohoto článku a ve snaze analyzovat současnou právní úpravu a její aplikovatelnost na použití metody transplantace stolice je třeba uvést rozlišující pojmy, které jsou následně v textu používány v tomto významu. Stolice je tvořena nestravitelnými zbytky potravy, odloupanými střevními buňkami a velkým množstvím střevních bakterií. Transplantát stolice³⁰ je pak upravená stolice aplikovatelná příjemci, neboť pro transplantaci stolice není možné použít přímo stolici.

Pro právní analýzu se nabízí posouzení aplikovatelnosti zákona o léčivech³¹, transplantačního zákona³², zákona o lidských tkáních a buňkách³³, dále pak zákona o zdravotnických prostředcích³⁴ či zákona o potravinách³⁵.

1. Zákon o léčivech

Zákon o léčivech definuje léčivý přípravek jako látku či kombinaci látek, kterou lze použít u lidí nebo podat lidem, a to buď za účelem

19. K tomuto též odlišný názor Bojanova, DP, Bordenstein SROV. Fecal transplants: what is being transferred? PLoS Biol 2016 – Lidská mikrobiota se vyvinula po miliony let díky koexistenci s lidmi a je vysoce specifická pro jednotlivce; lze tedy snadno tvrdit, že mikrobiota tvoří nedílnou součást lidského těla. Kromě mikroorganismů jsou ve stolici přítomny epitelální buňky zbavené výstelky gastrointestinálního traktu, jakož i imunoglobuliny a metabolity.

20. K tomuto obdobně Těšínová J, Doležal T, Polícar R. Medicínské právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019 str. 260.

21. Švestka J, Dvořák J, Fiala J, a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, a. s. 2014: str. 422.

22. K tomuto úprava v ustanovení § 111 odst. 2 občanského zákoníku.

23. V kontextu tohoto textu by bylo vhodnější uvádět „odebrané“.

24. Švestka J, Dvořák J, Fiala J, a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, a. s. 2014: str. 423.

25. Dle ustanovení § 493 občanského zákoníku ve spojení s úpravou v ustanovení § 489 občanského zákoníku.

26. Viz úprava v ustanovení § 493 občanského zákoníku.

27. Ustanovení § 112 občanského zákoníku.

28. Švestka J, Dvořák J, Fiala J, a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, a. s. 2014: str. 425.

29. Příkladem může být kompenzace času a nepohodlí při jednom odběru 60 USD – viz informace pro dárci stolice – Stool Donation – www.openbiome.org.

30. Nejedná se však o pojem vycházející z díky transplantaci zákona, je čistě jazykově odvozen o pojmu transplantace stolice, který je využíván i v anglické terminologii – Fecal Microbiota Transplantation. Pojem transplantát je definován v Vokurka M, Hugo J, a kol Velký lékařský slovník, 7. vydání. Praha: Maxdorf, 2007: str. 1035 jako orgán či část těla, které jsou transplantovány, štěp. Z povahy věci je zřejmé, že transplantát stolice není transplantátem ve významu, který se běžně v medicíně používá. Proto by se dalo polemizovat o vhodnosti užití tohoto označení ve vztahu k přenosu upravené stolice dárci do těla příjemce.

31. Zákon č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů (zákon o léčivech), ve znění pozdějších předpisů.

32. Zákon č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

33. Zákon č. 296/2008 Sb., o zajištění jakosti a bezpečnosti lidských tkání a buněk určených k použití u člověka a o změně souvisejících zákonů (zákon o lidských tkáních a buňkách), ve znění pozdějších předpisů.

34. Zákon č. 268/2014 Sb., o zdravotnických prostředcích a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

35. Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.